

Uvod

*Gerald Hartmann, Suzana Fajmut Štrucl, Gerhard Visotschnig, Dušan Kriebel,
Darja Komar*

»Preteklost je ključ za razumevanje sedanjosti!« Na območju vzhodnih Karavank je bil več kot tristo let dejaven Rudnik svinca in cinka Mežica, ki je močno vplival na razvoj območja. Leta 1988 je bila zaradi številnih ekonomskih problemov sprejeta odločitev, da rudnik zaprejo. Na pobudo zaposlenih in upokojenih delavcev, da se bogata geološka, naravna tehniška in kulturna dediščina ohrani, je bil med projekte zapiranja vključen tudi projekt Zavarovanje delov rudišča Mežica za namene ohranitve naravne, tehniške in kulturne dediščine. Tako so deli rudišča ostali odprti in dostopni v turistične, izobraževalne in raziskovalne namene. Nekatera pomembnejša nahajališča

rude in mineralov so danes geološka dediščina državnega pomena, posamezni objekti nekdanjega rudnika - Separacija v Žerjavu in nekdanja Stara uprava rudnika z delavnicami na Glančniku - pa kulturno-tehniški spomeniki. Podzemlje Pece - turistični rudnik in muzej - je po odprtju leta 1997 postal močan pobudnik razvoja geoturizma na tem območju.

Pomembno rudarsko območje je bilo v preteklosti tudi na avstrijski strani, na Obirju. Ob iskanju svinčeve in cinkove rude so leta 1870 na nadmorski višini 1.078 metrov začeli odkrivati Obirske kapniške jame, ki so za obiskovalce odprte vse od leta 1987.

Turistični rudnik in muzej Podzemlje Pece. Foto: Tomo Jeseničnik.

Obirske kapniške jame. Foto: Urosh Grabner.

Različni deli rudnika razkrivajo rudarsko zgodovino in težke delovne razmere v gori v sožitju z naravnimi podzemnimi kraškimi pojavi – stalaktiti, stalagmiti, kapniškimi stebri in zavesami.

Poleg rudnika svinca in cinka v Mežici ter Obirskih kapniških jam v Železni Kapli/Bad Eisenkappel ima območje tudi številne druge geološke posebnosti. Njegova geološka zgodovina namreč sega okoli petsto milijonov let v geološko preteklost. Med najpomembnejše geološke posebnosti Geoparka Karavanke uvrščamo nahajališče karnijskih krinoidov, ki sodi med tri najbogatejša nahajališča v Evropi, *locus typicus* minerala dravita v Dobrovi pri Dravogradu in minerala wulfenita v Mežici, rudnik Mežica, cinkovo-svinčevo rudišče Topla, ki je posebno v svetovnem merilu zaradi svojega nastanka, Periadriatsko prelomno cono, premogovnik na Lešah, dokaze nekdanje vulkanske aktivnosti na Smrekovškem po-

gorju in v Obirski soteski, številne izvire mineralnih vod ... Posledica izjemno pestre geološke zgradbe, ki je bila podlaga tudi za razvoj ostale naravne in kulturne dediščine območja, sta poleg bogate rudarske tudi železarska in premogovniška tradicija.

Močne pobude za ohranitev bogate geološke, ostale naravne, tehniške in kulturne dediščine so bile v preteklosti prisotne na obeh straneh meje. Ideja o povezovanju, skupni promociji in trženju dediščine čezmejnega območja se je na lokalni ravni oblikovala že leta 2000, in sicer s Transverzalo podzemnih muzejev rudarstva Slovenije, Avstrije, Italije, nato pa v okviru čezmejne delovne skupine »Dežela pod Peco«.

Izjemno pestra geološka dediščina območja je bila podlaga za vzpostavitev čezmejnega Geoparka Karavanke. Geopark je območje z izjemno geološko dediščino in trajnostno razvojno strategijo, ki jo podpira evropski program za spodbujanje razvoja. Imeti mora jasno opredeljene

Gora Peca, srce čezmejnega Geoparka Karavanke. Foto: Karl Moser.

meje in obsegati dovolj veliko površino, kjer je gospodarski razvoj viden in merljiv. Gre za neformalno varovanje, interpretacijo, promocijo in trženje geološke dediščine ter ostale naravne in kulturne dediščine, geološke posebnosti pa morajo biti ustrezno zavarovane, vendar dostopne obiskovalcem. Geopark mora obsegati zadostno število geoloških objektov posebnega znanstvenega pomena oziroma izjemno redkih geoloških pojavov, ki imajo veliko estetsko vrednost in izobraževalni pomen. Poleg obvezno prevladujoče geološke dediščine geopark vsebuje običajno tudi drugo naravno dediščino ter arheološko, zgodovinsko, tehniško in drugo kulturno dediščino. Geološke posebnosti so le podlaga za doseganje razvoja turizma in drugih dejavnosti. Geopark ima s krepitvijo splošne podobe, povezane z geološko dediščino in razvojem geoturizma, dejavno vlogo v gospodarskem razvoju območja in neposredno vpliva na območje, prebivalce,

njihove življenjske razmere in okolje. Geopark Karavanke je z letom 2013 postal član Evropske in Globalne mreže geoparkov, z novembrom leta 2015 pa Karavanke UNESCO Globalni Geopark.

Gerald Hartmann, Gerhard Visotschnig, Darja Komar:
Delovna skupnost Geopark Karavanke, Železna Kapla/
Bad Eisenkappel

Suzana Fajmut Štruel: Turistični rudnik in muzej
Podzemlje Peca, Mežica

Dušan Krebel: Občina Mežica

Gerhard Visotschnig: Delovna skupnost Geopark
Karavanke, Železna Kapla/Bad Eisenkappel, Občina
Neuhaus/Suba